

Νεανικά Ἀγκυροβολήματα

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΕΥΧΟΣ 49ο ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2009

Ὁ ἄνθρωπος, ἡ ζωὴ του, καὶ...οἱ «διορθωτικές» μας παρεμβάσεις. (ἀ' ἔκτρωση)

Ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ εἶναι γιὰ τοὺς περισσότερους τῶν ἀνθρώπων αὐτονόητη ἀξία καὶ δὲν χρειάζεται συζήτηση ὅτι πρέπει νὰ τῆ σεβόμαστε. Πολλές φορές ὅμως τὰ αὐτονόητα δὲν εἶναι αὐτονόητα, μᾶλλον ἀκατανόητα εἶναι. Γι' αὐτὸ

λοιοπόν, ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὶς ἄπειρες ἀπόψεις τῶν ἀνθρώπων ποὺ μέσα ἀπὸ τὶς θρησκείες, τὶς φιλοσοφίες καὶ τὶς ἐπιστῆμες ψάχνουν τὸ

τί, τί εἶναι ἄνθρωπος, τί εἶναι ζωὴ, ψάχνουν δηλ. γιὰ τὸ ἔνδυμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀφήνουν τὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου ἄψαυστη, θὰ τοιμήσουμε νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ τίς εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἐχομε σ' αὐτὸ τὸ ἐγχείρημα ὁδηγὸ τὸν Κύριο ποῦ, ὅπως πολὺ ὁμορφα σχολιάζει ὁ Γέροντας Σω-

φρόνιος τοῦ Ἑσσεξ, ὅταν τὸν ρώτησε ὁ Πιλάτος «τί ἐστὶν ἀλήθεια»; δὲν ἔδωσε ἀπάντηση γιατί δὲν ὑπάρχει ἀπάντηση στὸ τί. Μονάχα στὸ τίς ὑπάρχει ἀπάντηση γιατί μόνο ὡς πρόσωπο ὑπάρχει (ἀλήθεια σημαίνει ὑπαρξη) ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος συμπληρώνει ὅτι ἂν ὁ Πιλάτος ρωτοῦσε τίς - Ποιὸς ἐστὶν ἀλήθεια θὰ ἔπαιρνε τὴν ἀπάντηση ποῦ ἤδη εἶχε δώσει

ὁ Χριστός: «Ἐγὼ εἰμὶ... ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή». Ὅτι εἶναι αὐτοζωὴ ὁ Χριστός τὸ ἀπέδειξε μὲ τὴν ἀνάστασή Του καὶ ἡ πίστη στὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ θεμέλιο, ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως καὶ ἐμπειρίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ μαρτυρία τῶν ἀποστόλων,

χώρο τοῦ κτιστοῦ. Ἀποκαλύπτει μιὰ πτυχή τοῦ ἀνθρώπου ἄγνωστη καὶ ἀπροσπέλαστη σ' ὅποιον δὲν ἔχει τὶς προϋποθέσεις πού μᾶς ἀποκάλυψε ὁ Χριστός. Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη πού τόσο ἐμπιστεύονται οἱ ἄνθρωποι ψηλαφοῦν, κάθε μιὰ ἀπὸ τὴν πλευρά της, τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀκτίστου πάνω στὸ κτι-

τῶν μαρτύρων, τῶν ὁσίων ἀσκητῶν καὶ ἀσκητριῶν καὶ καθενὸς πού θέλει νὰ ζεῖ μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ.

Τί σημαίνει νὰ ζοῦμε μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ; Σημαίνει νὰ ζοῦμε σὲ σχέση, σὲ ἀναφορὰ μὲ Αὐτόν. Ἡ σχέση αὐτὴ δὲν εἶναι ἠθικὴ εἶναι ὑπαρκτική. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχω κατ' ἀρχὴν καὶ στὴ συνέχεια σχετίζομαι ἀλλὰ ὑπάρχω ἂν καὶ ἐφόσον ἔχω σχέση μαζί Του. Ἐγείρεται βέβαια τὸ ἐρώτημα: ἂν ἐμεῖς δὲν θέλουμε νὰ ἔχουμε σχέση μαζί Του τότε δὲν ὑπάρχουμε; Πρέπει νὰ καταλάβουμε πῶς ἡ σχέση, κάθε σχέση εἶναι ἀμφίδρομη. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ τέλειο εἶναι νὰ ὑπάρχει καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς ἢ διάθεση γιὰ σχέση, γιὰ ἀγάπη. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως ἡ ἀγάπη τοῦ ἐνὸς ἐρήμην τοῦ ἄλλου. Στὴν περίπτωση τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐμᾶς συμβαίνει ἀκριβῶς αὐτό: Νὰ μὴν περιμένει τὴ δική μας ἀναπόκριση ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ γιατί ἡ ἀγάπη Του μοιάζει μὲ τὸ φῶς πού δίνεται σ' ὅλους, καὶ στοὺς τυφλούς. Νὰ εἴμαστε σίγουροι πῶς ὑπάρχουμε ἐπειδὴ μᾶς ἀγαπᾷ ὁ Χριστός. Ἄν μᾶς ἀρνιόταν ἀπλᾶ δὲν ὑπῆρχαμε γιὰ νὰ κάνουμε τέτοιες συζητήσεις.

Τί σχέση ἔχουν ὅλα αὐτὰ πού εἴπαμε μὲ τὴ ζωὴ τοῦ ἐβρύου καὶ τὶς ἐκτρώσεις; Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο σηματοδοτεῖ τὴν εἴσοδο τοῦ ἀκτίστου στὸν

στό. Δὲ μποροῦν ὅμως νὰ πᾶνε πέρα ἀπὸ τὰ ὄριά τους.

Ἡ ἐπιστήμη εἰδικότερα μπορεῖ νὰ μελετήσῃ τὴ δομὴ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ τίποτα περισσότερο ἀπ' αὐτό. Γιὰ τὴν ἀγάπη ὡς συστατικὸ τῆς ὑπαρξης τί μπορεῖ νὰ πεῖ; Οἱ Πατέρες μας λένε κατ' ἀντιστροφή τοῦ σκέφτομαι ἄρα ὑπάρχω ὅτι ἀγαπῶ ἄρα ὑπάρχω. Ἀλλὰ ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦν οἱ Πατέρες μας δὲν εἶναι ἀντικείμενο μελέτης οὔτε τῆς φιλοσοφίας οὔτε τῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἀγάπη πού μᾶς φανέρωσε ὁ Χριστός εἶναι δύναμη πού ἐλευθερώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τοὺς δερμάτινους χιτῶνες τῆς ἀτομικότητας καὶ τὸν ὀδηγεῖ στὴν πανενότητα τῆς ἀνθρωπότητας ὅπου «πάντες ἓν ὄσι».

Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀντιθέτως δίνουν μεγάλη σημασία στὴν ἐγκεφαλικὴ λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου τὴν ὁποία ταυτίζουν μὲ τὸ νοῦ καὶ ἀπ' αὐτὴν ἐξαρτοῦν κάθε ἐκδήλωση τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν ἀγάπη. Καὶ ἔχει βέβαια ὁ ἐγκέφαλος ἐνέργεια ἀλλὰ ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἄλλο ἡ οὐσία τοῦ νοῦ ὁ ὁποῖος, ἄς τὸ τονίσουμε αὐτό, ὑπάρχει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς συλλήψεως. Αὐτὴ ἡ διάκριση ἔχει μεγάλη σημασία στὴν προσπάθειά μας νὰ

γνωρίσουμε τὸν ἄνθρωπο. Ὁ νοῦς προ-
ὑπάρχει τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἡ νοητικὴ
ἐνέργεια ποὺ ἐδράζεται σ' αὐτόν ὑπάρ-
χει πρὶν ἀπὸ τὴν ἐγκεφαλικὴ ἐνέργεια.
Οἱ Πατέρες ποὺ γνωρίζουν ἀπὸ τὴν
πεῖρα τους τὴ διαφορὰ αὐτὴ μιλοῦν μὲ
σαφήνεια γιὰ τὶς δύο αὐτὲς λειτουργίες.
Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν μιλοῦν γιὰ τὴν προ-
σευχὴ τὴν ὀνομάζουν νοερά ἢ ἀλλιῶς
καρδιακὴ προσευχὴ καὶ ὄχι ἐγκεφαλικὴ
προσευχὴ. Καὶ ὁ λαὸς μας ὅταν μιλάει
γιὰ τὴν ἀγάπη τὴν ὀνομάζει καρδιακὴ
ἀγάπη. Λέει: «σ' αγαπῶ μὲ τὴν καρδιά
μου» ὄχι μὲ τὸν ἐγκέφαλό μου. Ἡ
«καρδιά» ἢ «νοῦς» εἶναι τὸ κέντρο τῆς
νοητικῆς λειτουργίας καὶ ὄχι ὁ ἐγκέ-
φαλος. Ὁ ἐγκέφαλος εἶναι τὸ ὄργανο
τοῦ νοῦ δὲν εἶναι ἡ αἰτία τῆς ὑπαρξῆς
του ὅπως δὲν εἶναι αἰτία τῆς ὑπαρξῆς
τῆς μουσικῆς ἓνα βιολιὴ ἢ μιὰ λύρα ἀλλὰ
ὁ μουσικὸς ποὺ χρησιμοποιεῖ τὰ ὄργανα
αὐτὰ γιὰ νὰ φανερώσει τὴ μουσικὴ ποὺ
κρύβει μέσα του. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες
καθὼς καὶ οἱ δυτικοευρωπαῖοι φιλόσο-
φοι καὶ ἐπιστήμονες σταματοῦν στὸν
ἐγκέφαλο τὸν ὁποῖο θεωροῦν κέντρο τοῦ
ἀνθρώπου καὶ ἔδρα τῆς νόησης. Ἀλλὰ
ὅταν ἀγνοοῦν τὴ διφυῆ ὑπόσταση τοῦ
ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλα-
σμένου καὶ τὴν καίρια διάκριση κτι-
στοῦ καὶ ἀκτίστου μὲ ποῖο τρόπο θὰ κα-
τέβουν στὰ μυστικὰ βάθη τῆς ὑπάρξεως
τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ τὸν γνωρίσουν;

Στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ, μιὰ ἐνδια-
φέρουσα πράγματι περιγραφή τῆς δημι-
ουργίας τοῦ ἐγκεφάλου, μπορεῖ νὰ δεῖ κα-
νεῖς τὸν ἐπιστημονικὸ τρόπο προσέγγι-
σης τοῦ ὅλου θέματος καὶ νὰ ψηλαφήσει
τὶς ρωγμὲς ποὺ ἀφήνει γιὰ νὰ εἰσχωρή-
σει ἓνα ἄλλο φῶς ποὺ θὰ φωτίσει πτυχεῖς
ποὺ διαφορετικὰ μένουν ἀνερμήνευτες.
Εἶναι φανερὸ ὅτι δὲν εἶναι ἡ τετρα-
γράμματη γλῶσσα τοῦ DNA ποὺ κινεῖ τὰ
νῆματα ἀλλὰ κάτι βαθύτερο καὶ ὑψηλό-

τερο. Δὲν ἔχομε χῶρο γιὰ σχολιασμὸ
τοῦ ἀξιόλογου αὐτοῦ ἐπιστημονικοῦ
κειμένου ἀλλὰ ἴσως ὅσα γράφτηκαν μέ-
χρι τώρα βοηθήσουν στὴν ἐξ ἀπόψεως
ὀρθοδόξου θεολογίας προσέγγισή του.

Γιὰ τὶς ἐκτρώσεις τώρα. Ἄν πράγματι ὁ
ἄνθρωπος ὑπάρχει μέσα ἀπὸ τὴ σχέση ἢ
ὁποῖα δὲν ἔχει ἠθικὴ ἀλλὰ ὑπαρκτικὴ ση-
μασία στὴ ζωὴ του αὐτὸ καὶ μόνο κάνει
φανερὸ ὅτι ἡ ἔκτρωση τραυματίζει ὄχι
ἓνα συγκεκριμένο ἄνθρωπο ἀλλὰ συνο-
λικὰ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία. Δὲν ἔχει
σημασία ἂν τὸ καταλαβαίνουμε ἢ ὄχι, ἂν
εἴμαστε γνωστές ἢ ὄχι τοῦ γεγονότος ἂν
εἴμαστε ὑπεύθυνοι ἢ ἀνεύθυνοι. Εἴμαστε
ἓνα σῶμα καὶ αὐτὸ ποὺ τραυματίζεται
εἶναι ἡ μετὰξὺ μας σχέση, ἡ ἀγάπη ὡς συ-
στατικὸ τῆς ὑπαρξῆς γι' αὐτὸ καὶ νε-
κρῶνεται σιγὰ-σιγὰ ἢ κοινωνία στὴν
ὁποῖα ζοῦμε. Τὸ ἄλλοθι ποὺ ψάχνουμε γιὰ
τὸ πότε τὸ ἔβρυο εἶναι ἄνθρωπος ἔτσι
ὅπως ἐμεῖς θέλουμε νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος
καταλαβαίνετε πὼς δὲν ἰσχύει γιὰ ὅποι-
ον ἔχει νοῦ καὶ γνώση κατὰ Θεόν.

παπα Νικόλας Ἀλεξάκης

Ἡ μηχανή τοῦ νοῦ

Μέ τό βιβλίο «Ἡ Μηχανή τοῦ Νοῦ» ὁ Colin Blakemore, Καθηγητής τῆς Νευροφυσιολογίας στό Πανεπιστήμιο τῆς Ὁξφόρδης, πραγματοποιεῖ μία ἐξερεύνηση στόν χώρο τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου καί νοῦ. «Ἡ Μηχανή τοῦ Νοῦ», αὐτό τό συναρπαστικό βιβλίο, παρέχει στόν μὴ εἰδικό ἀναγνώστη ἕναν ὁδηγό γιά τήν κατανόηση τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν πού ἀποτελοῦν τή βάση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης.

Ἡ ἀρχή

Ἐνα ὠάριο γονιμοποιεῖται ἀπό ἕνα σπέρμα. Τό καθένα εἶναι ἕνας φάκελος πού περιέχει ἕνα ζωτικό μήνυμα—μία γενετική ἱστορία γραμμένη στήν παράξενη, τετραγράμματα γλώσσα τοῦ DNA. Ἡ αἰώνια ζωή εἶναι τό τελικό ἔπαθλο ὅλων τῶν μεγάλων θρησκευτιῶν τοῦ κόσμου (σ.σ. ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ συγγραφέα). Ὡστόσο, εἴμαστε ὅλοι ἀθάνατοι, μέ τήν ἔννοια ὅτι τό DNA, πού μᾶς κάνει αὐτό πού εἴμαστε, περνáει ἀπό γενιά σέ γενιά.

Γιά λίγες ὥρες τό γονιμοποιημένο αὐγό φαίνεται νά εἶναι σέ νάρκη. Ὑστερα χωρίζεται. Τά χρωμοσώματά του διχάζονται καί ἀναδιπλασιάζονται πανομοιότυπα γιά νά φτιάξουν ἕνα σύνολο σαράντα ἕξι χρωμοσωμάτων γιά κάθε νέο κύτταρο. Αὐτή ἡ τελετουργική διαίρεση ἐπαναλαμβάνεται ξανά καί ξανά. Ὅχτώ μέρες μετά τή σύλληψη, τό ἔμβρυο εἶναι μία μάζα μερικῶν ἑκατοντάδων κυττάρων. Ὅποιοδήποτε κύτταρο ἀπό τήν κεντρική συστάδα τῶν κυττάρων πού θά ἀποτελέσουν τό καθαυτό ἔμβρυο, θά μπορούσε νά ἀφαιρεθεῖ χωρίς νά διαταραχθεῖ ἡ φυσιολογική του ἀνάπτυξη. Μετά, ξαφνικά, τά κύτταρα τοῦ ἐμβρύου ἀκολουθοῦν διαφορετική τό καθένα πορεία ἀνάπτυξης.

Δεκαεννιά ἡμέρες μετά τή γονιμοποίηση, ἔχουμε τό πρῶτο βῆμα στόν σχηματισμό τοῦ ἐγκεφάλου. Μία ὁμάδα κυττάρων

στήν ἐπιφάνεια τῆς στρογγυλῆς μάζας ἀντιδρᾷ σέ ἕνα χημικό σῆμα πού ἔρχεται ἀπό τήν ὑποκείμενη στιβάδα. Στήν ἀδελφότητα τῶν κυττάρων πού σχηματίζουν αὐτή τήν πλάκα, ἕνα γονίδιο θά ἀναλάβει νά συνθέσει μία οὐσία πού συγκολλᾷ τίς μεμβράνες τους. Μέσα σέ λίγες μέρες αὐτή ἡ νευρική πλάκα θά ἀναδιπλωθεῖ γιά νά σχηματίσει ἕναν σωλήνα. Ἀπό αὐτόν τόν μικρό κύλινδρο θά ἀναπτυχθεῖ ὁλόκληρος ὁ ἐγκέφαλος καί τό ὑπόλοιπο νευρικό σύστημα. Τό ἕνα ἄκρο τοῦ σωλήνα ἀρχίζει νά διογκώνεται: θά ἐξελιχθεῖ σέ ἐγκέφαλο. Τό ἄλλο λεπτότερο ἄκρο θά γίνει ὁ νωτιαῖος μυελός. Τά κύτταρα τοῦ πρωτόγονου ἐγκέφαλου ἀρχίζουν νά πολλαπλασιάζονται γρήγορα. Μερικά θά γίνουν νευρώνες, τά καθαυτό νευρικά κύτταρα. Τά ὑπόλοιπα θά γίνουν τά νευρογλοιακά κύτταρα, πού στηρίζουν, τρέφουν καί καθοδιοῦν τοὺς ἀναπτυσσόμενους νευρώνες.

Ἡ ταχύτητα διαίρεσης τῶν κυττάρων εἶναι τώρα φρενιτιώδης, ὡς ἔάν τά γονίδια νά ἔχουν ἀποδυθεῖ σέ ἀγώνα δρόμου γιά νά δημιουργήσουν ἀστρονομικούς ἀριθμούς νευρώνων, ὥστε νά εἶναι ἔτοιμοι γιά τή γέννηση. Τό κάθε νέο κύμα νευρικών κυττάρων τρέχει πάνω στόν ὁδηγό τῶν νευρογλοιακῶν κυττάρων γιά νά φτάσει στόν προορισμό του, πού εἶναι ὁ ἀναπτυσσόμενος ἐγκέφαλος. Διαδοχικές γενεές κυττάρων μεταναστεύουν πέρα ἀπό τίς ἐπιστρώσεις τῶν νευρώνων πού γεννήθηκαν νωρίτερα καί ἤδη ἡσυχάζουν. Αὐτό τό παράδοξο σχέδιο ἀποδημίας εὐθύνεται γιά τή χαρακτηριστική ἐπιστρωματοειδή δομή πολλῶν μερῶν τοῦ ἐγκεφάλου. Εὐθύς μόλις ἕνα νευρικό κύτταρο ἀρχίζει τό ταξίδι του, παύει νά διαίρεται, καί συντονίζεται, μέ λεπτές καί μυστηριώδεις διεργασίες, μέ τά διαφορετικά χημικά περιβάλλοντα μέσω τῶν

όποιων κινείται. Τά γονίδια τού κυττάρου ἀντιδρῶν σέ αὐτά τά σήματα θέτοντας σέ λειτουργία νέα χημικά προγράμματα πού ὀδηγοῦν τό κύτταρο στόν ἀναπόδραστο προορισμό του. Ἡ διαφοροποίηση (σ.σ. ὄ, τήν στή θεολογία θά ὀνομάζαμε ἑτερότητα τῶν προσώπων) -ἡ διαδικασία μέ τήν ὁποία τά κύτταρα τού σώματος, τά ὁποία περιέχουν ὅλα τό ἴδιο γενετικό μήνυμα, εἰδικεύονται γιά νά ἐκτελέσουν τό ἰδιαίτερο ἔργο τους στό σώμα- παραμένει ἕνα ἀπό τά βαθύτερα μυστήρια τῆς βιολογίας. Βασίζεται σέ μία στενή ἀλληλεπίδραση γονιδίων καί περιβάλλοντος, πού ἀντιδρῶν τό ἕνα στό ἄλλο σέ τέλειο συγχρονισμό. Οἱ συνέπειες τῆς διαφοροποίησης δέν εἶναι πουθενά ἄλλοῦ τόσο ἐντυπωσιακές ὅσο στόν ἀναπτυσσόμενο ἐγκέφαλο.

Θάνατος καί μεταμόρφωση
Βρισκόμαστε στό μέσον τῆς κύησης. Σέ πολλά μέρη τού ἐγκεφάλου τά κύματα τῆς ἀποδημίας σταμάτησαν. Ὁ ἐγκέφαλος ἀρχίζει νά σταθεροποιεῖται. Τά ἀνώριμα, ἀδιαμόρφωτα νευρικά κύτταρα ἔχουν φτάσει στόν προορισμό τους καί ἔχουν ἀρχίσει νά διαφοροποιοῦνται. Θά ποικίλουν κατά τό μέγεθος, τό σχῆμα, τίς χημικές οὐσίες πού παράγουν καί χρησιμοποιοῦν γιά τή μετάδοση σημάτων. Πάνω ἀπ' ὅλα, θά διαφέρουν στίς συνάψεις τους μέ ἄλλα νευρικά κύτταρα. Ἄν ὑπάρχει μία διαδικασία πού εὐθύνεται γιά τή γένεση τού νοῦ, εἶναι ὁ σχηματισμός τῶν συνάψεων στόν ἐγκέφαλο. Στό μέσον τῆς κύησης, ἡ διαδικασία αὐτή εἶναι ταχύτατη, φρενιτιώδης. Ἀλλά ὁ σχηματισμός καί ἡ ἀπόρριψη τῶν συνάψεων συνεχίζεται, ὄχι μόνο μέχρι τή γέννηση, ἀλλά καί στήν παιδική ἡλικία καί, πιά περίπλοκα, σέ ὅλη τή ζωή...

Μέσα στόν καθαυτό ἐγκέφαλο οἱ νευρῶνες συνάπτονται μέ νευρῶνες, κι αὐτοί μέ ἄλλους, κ.ο.κ., γιά νά σχηματίσουν δίκτυα ἀσύλληπτης πολυπλοκότητας. Τά αἰσθητήρια ὄργανα -τά μάτια, τά αὐτιά καί τό πλῆθος τῶν εὐαίσθητων κυττάρων παντοῦ στό σώμα- ὀδηγοῦν τίς ἴνες τους στό κεντρικό νευρικό σύστημα. Στίς αἰσθητηριακές διόδους ἐντός τού ἐγκεφάλου, ἡ ἀνάπτυξη γίνεται κλιμακωτά, ἀπό τήν περιφέρεια πρὸς τό κέντρο. Οἱ εἰσερχόμενες αἰσθητηριακές ἴνες βρίσκουν τόν κεντρικό στόχο τους, συμπλέγματα νευρικών κυττάρων πού παρεμβάλλονται στήν ἄνοδο πρὸς τόν ἐγκεφαλικό φλοιό...

Αὐτή ἡ ἀπόλυτα συγχρονισμένη διαδικασία -ἡ ἀφίξη τῶν ἰνῶν καί ὁ ἐπακόλουθος σχηματισμός τῶν στιβάδων- δέν εἶναι καθόλου τυχαία. Οἱ ἴδιοι οἱ εἰσβάλλοντες νευράζονες διεγείρουν τό πλάγιο γονατώδες σῶμα γιά νά μπεῖ σέ αὐτή τή νέα φάση ἀνατομικῆς ἀνάπτυξης. Ὁ ἐγκέφαλος αὐτοδραστηριοποιεῖται γιά νά αὐτοοικοδομηθεῖ.

Μία ἀπό τίς ἐκπληκτικότερες νεότερες ἀνακαλύψεις εἶναι τό ὅτι ὁ θάνατος, σέ μαζική κλίμακα, παίζει κρίσιμο ρόλο στήν ἀνάπτυξη τού ἐγκεφάλου, προτοῦ γεννηθεῖ τό παιδί. Μερικές ἐβδομάδες πρῖν ἀπό τή γέννηση, ὑπάρχουν στόν ἐγκέφαλο πολύ περισσότερα κύτταρα ἀπό ὅσα θά ἔχει τό νεογέννητο παιδί, καί τό δίκτυο τῶν συνάψεων εἶναι ἐπίσης πολύ πιά ἐκτεταμένο. Ὁ θάνατος τῶν νευρικών κυττάρων καί ἡ ἀπόρριψη τῶν συνάψεων εἶναι ζωτικῆς σημασίας γιά τήν ὀλοκλήρωση τού ἐγκεφάλου. Τό γενετικό πρόγραμμα πού ἐνορχηστρώνει τήν κα-

τασκευή του νευρικού συστήματος φαίνεται ότι εξασφαλίζεται δημιουργώντας απόθεμα κυττάρων και ενθαρρύνοντας τους ανώριμους νευρώνες να σχηματίσουν διερευνητικές συνάψεις σε απομακρυσμένα μέρη του νευρικού συστήματος. Μόλις ο έγκεφαλος φτάσει στην πλήρη ολοκλήρωσή του, τὰ περιττά κύτταρα

καί οί άνεπιθύμητες συνάψεις απορρίπτονται...

Αυτή ή καταστροφή κυττάρων και άξόνων δέν συνιστά άπώλεια, όπως έκ πρώτης όψεως φαίνεται. Είναι ένα έξυπνο τέχνασμα τής Φύσης για νά μοντάρει, από υπερπληθώρα κυττάρων και περίσσεια άλληλοσυνδέσεων, τήν τέλεια νευρωνι-

Πότε αρχίζει ή ανθρώπινη ζωή;

Γίνεται πολύς λόγος τόν τελευταίο καιρό, πότε αρχίζει μιá ανθρώπινη ζωή. Τί σημαίνει νά είναι κάτι ζωντανό, τί σημαίνει νά είναι κάποιος άνθρωπος. Καθ' όλη τή διάρκεια τής ιστορίας, έχουν υπάρξει διάφορες απαντήσεις για τό πότε αρχίζει ή ανθρώπινη ζωή. Ένώ όμως γενικά υπάρχει μιá σύγχυση γύρω από αυτό τό θέμα, για τήν Όρθόδοξη Έκκλησία, τά πράγ-

ματα είναι ξεκαθαρισμένα από τήν αρχή. Ανθρώπινο πρόσωπο και ανθρώπινη ζωή υπάρχουν άμέσως μέ τή σύλληψη. Η Έκκλησία μας γιορτάζει και πανηγυρίζει στις 25 Μαρτίου τή Σάρκωση του Θεού Λόγου. Αναφέρουμε εδώ χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τή διδασκαλία άγιων γερόντων τής Έκκλησίας μας, πού αναφέρονται στην ένδομητρια ζωή του ανθρώπου.

«Η προγεννητική παιδαγωγική του γέροντος Πορφυρίου πάντως έχει τό μεγαλύτερο ένδιαφέρον, μάλιστα για τόν άπλό και κατανοητό τρόπο διατυπώσεως ενός τόσο λεπτού θέματος. Ήλεγε λοιπόν ο μακαριστός γέρων:

-Η μητέρα αρχίζει νά παιδαγωγεί τό παιδί της μέσα από τή μήτρα της μέ τά ψυχικά της βιώματα.

Άλλ' όταν άκουσε τά λόγια αυτά μιá έγκυ-

μονούσα γυναίκα στον 5ο της μήνα, είπε στο γέροντα.

-Τρομοκρατούμαι μ' αυτά πού λέτε, γέροντα. Έγω τώρα τί νά κάνω; Έγκυμονώ στον 5ο μήνα.

Και ο γέρον τής απάντησε:

-Τώρα νομίζω ότι είναι και λίγο άργά!

Γι' αυτό και συχνά έλεγε για τά παιδιά πού είχαν ψυχολογικά προβλήματα, τά όποια όνόμαζε «μπερδεμέ-

να», ότι ήδη από τήν κοιλιά τής μητέρας τους είχαν αυτό τό «μπερδεμα». Γιατί, όταν ή μητέρα ήταν έγκυος, δέν φρόντιζε νά είναι τακτοποιημένη ή ζωή της, νά έχει ήρεμία, γαλήνη, νά προσεύχεται και νά συμμετέχει στά Μυστήρια τής εκκλησίας και μάλιστα τήν Έρα Έξομολόγηση και τή Θεία Κοινωνία. Κάποτε μάλιστα ο γέροντας διηγήθηκε, άνώνυμα βέβαια, τή συζήτηση πού είχε μ' ένα Καθηγητή του Πανεπιστημίου, πού του παραπονιόταν για κάποια ψυχολογικά του προβλήματα και στον όποιο ο γέροντας είπε:

-Κύριε Καθηγητά, αυτά τά προβλήματα τά έχεις από τήν κοιλιά τής μητέρας σου. Τότε ο Καθηγητής εδάκρυσε και άρχισε νά κλαίει, ώστε ο γέροντας νά του είπει:

-Εσύ, ένας Καθηγητής Πανεπιστημίου, νά κλαίς;

Καί ὁ Καθηγητής μέ συντριβή ἐπιβεβαίωσε τά προηγούμενα οχόλια τοῦ Γέροντος:

-Ἐχετε δίκαιο, Γέροντα, καί τά λόγια σας αὐτά ἔχουν μία βαθειά σημασία γιά μένα. Γιατί μοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα μου ὅτι, ὅταν ἤμουν στήν κοιλιά της, ὁ πατέρας μου τήν κλωσοῦσε στήν κοιλιά, ὥστε νά μέ ἀποβάλει...(!!!)

Ὁ Γέροντας κατέληξε ὡς ἐξῆς τή διήγησή του, δίδοντας ὅμως ἔμμεσα ἀπάντηση σέ ἀπορία γιά τό διορατικό του χάρισμα:

-Ἐγώ παιδί μου, ἤμουν στήν κοιλιά τῆς μητέρας αὐτοῦ τοῦ Καθηγητῆ; Ὁ Θεός μέ φωτίζει γιά νά λέω αὐτά πού λέω»

Μιλώντας σέ ἄλλη περίπτωση καί πάλι ὁ γέροντας Πορφύριος γιά τή διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν, εἶπε καί τά ἐξῆς:

«Ἐάν δέν ὑπάρχει σωστή διαπαιδαγώγηση, δέν ὑπάρχει τίποτε. Καί ἡ σωστή διαπαιδαγώγηση δέν γίνεται ὅπως θέλουμε ἐμεῖς καί πολύ περισσότερο δέν γίνεται ὅποτε θέλουμε ἐμεῖς! Αὐτά τά δύο πρέπει νά ἔχουν τό ἴδιο σημεῖο ἐκκινήσεως καί ὑποχρεωτικά νά συνυπάρχουν. Καί τό σημεῖο ἐκκινήσεως συμπίπτει ἀπόλυτα μέ τό σημεῖο τῆς συλλήψεως τοῦ παιδιοῦ. Συνεχίζεται καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς κησεως καί αὐξάνεται συνεχῶς ἀπό τήν ἡμέρα τοῦ τοκετοῦ μέχρι τῆς πλήρους ἐνηλικιώσεως τοῦ παιδιοῦ. Καί αὐτό πού σᾶς λέω εἶναι πολύ βασικό. Γι' αὐτό θέλω πολύ νά τό προσέξετε. Ἡ φροντίδα τῶν γονέων γιά τό παιδί ἀρχίζει ἀπό τότε πού αὐτό βρίσκεται μέσα στήν κοιλιά τῆς μητέρας του! Ναί, ἀπό τότε!

Μά θά μοῦ πείτε: "Τί μπορούμε νά κάνουμε ἐμεῖς γιά τό ἔμβρυο καί γενικά γιά ἕνα παιδί πού βρίσκεται ἀκόμη μέσα στήν κοιλιά τῆς μάνας του;"

Σᾶς ἀπαντῶ: Ἐμεῖς μόνοι μας τίποτε! Ἐκεῖνος ὅμως, πού ἐπέτρεψε τή σύλληψή

του, ΤΑ ΠΑΝΤΑ!

Ἀλήθεια, ὑπάρχει μεγαλύτερο θαῦμα ἀπό τό θαῦμα τῆς συλλήψεως; Ἀσφαλῶς ὄχι! Γι' αὐτό ἐμεῖς σ' Ἐκεῖνον θά ἀπευθυνθοῦμε καί ἀπό Ἐκεῖνον θά ζητήσουμε μέ τίς θερμές προσευχές μας νά μεριμνήσει γιά τήν τελειότητα τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς τοῦ συλληφθέντος παιδιοῦ, ὅταν ἀκόμη αὐτό βρίσκεται στό στάδιο τῆς κησεως. Καί Ἐκεῖνος μέ τή θεία Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θά φροντίσει καί γιά τά δύο. Οἱ προσευχές μας ὅμως δέ σταματᾶνε ἐδῶ. Ἀντίθετα μάλιστα, μετά τόν τοκετό τοῦ παιδιοῦ, ὅσο αὐξάνει αὐτό, θά αὐξάνουν καί οἱ προσευχές μας.

Ἔτσι, μέ τόν τρόπο αὐτό δείχνουμε ὅτι πράγματι ἐμπιστευόμεθα τή σωστή διαπαιδαγώγηση τοῦ παιδιοῦ μας στόν ἴδιο τό Θεό. Καί ὅταν τό παιδί μας εὑρίσκεται ὑπό τήν ἄμεση καί συνεχῆ ἐποπτεία, παρακολούθηση καί προστασία τοῦ Θεοῦ, ἔ, τότε νά εἴμαστε

βέβαιοι πῶς ποτέ δέν θά παραστρατήσῃ...».

(Ἀπό τό βιβλίο «Ὁ πατήρ Πορφύριος, ὁ διορατικός, ὁ προορατικός, ὁ ἱαματικός» τοῦ Ἀναργ. Ἱ. Καλλιᾶτσου, δικηγόρου, Ἔκδοση «Ὁρθοδόξου Τύπου», Ἀθήνα 1992, σελ. 27).

«Στίς ἡμέρες μας πολλά παιδιά ἔρχονται στόν κόσμο ἀνεπιθύμητα - σέ μερικά μάλιστα δέν ἐπιτρέπεται οὔτε κᾶν νά γεννηθοῦν. Κάθε παιδί πρέπει νά καλωσορίζεται μέ ἀγάπη ἀπό τήν οἰκογένεια. Ἡ ἀγάπη πού δέχεται ἕνα παιδί ἀπό τούς γονεῖς του στήν ἀρχή τῆς ζωῆς του εἶναι ἀναντικατάστατη - εἶναι ἕνα ἀσφαλές θεμέλιο πάνω στό ὅποιο μπορεῖ νά οἰκοδομήσει τή ζωή του. Ἡ ἔλλειψη αὐτῆς τῆς ἀγάπης ἀφήνει ἀθεράπευτα τραύματα ἐκτός κι ἂν τό παιδί δεχθεῖ μιᾶ ἐξαιρετική χάρη ἀγάπης γιά τόν Θεό. Πράγματι, ὅποιος στερεῖται τήν ἀγάπη τῶν

γονένων του στην άρχη τής ζωής του, συχνά αδυνατεί να υπομείνει τούς ψυχικούς πόνους, ακόμα και τīs μικρότερες «πληγές» πού όλοι δεχόμαστε αναπόφευκτα στή ζωή μας μέ τούς άλλους.

Γνωρίζουμε από τήν Άγία Γραφή και τούς βίους τών αγίων ότι ακόμα και από τήν κοιλιά τής μητέρας του ένα παιδί μπορεί να αισθανθεί τήν παρουσία του Θεού. θά θυμάστε τόν άγιο Ίωάννη τόν Πρόδρομο, ό όποιος αναγνωρίζοντας τήν παρουσία του σαρκωθέντος Κυρίου, έσκήρτησε μέσα στήν κοιλιά τής μητέρας του.

Επίσης στο βίο του άγιου Σεργίου διαβάζουμε ότι, όταν ακόμα ήταν στήν κοιλιά τής μητέρας του, έκραύγαζε στίς πιο ιερές στιγμές τής θείας Λειτουργίας.

Οί έντυπώσεις τīs όποιες δέχεται ένα βρέφος κατά τή διάρκεια τής έγκυμοσύνης τής μητέρας του καθορίζουν σέ μεγάλο βαθμό τή φυσική, συναισθηματική ακόμα και τήν πνευματική του κατάσταση. Είναι καλό να λαμβάνονται σοβαρά ύπ' όψιν οι συμβουλές τών γιατρών για ύγιεινή διατροφή κατά τή διάρκεια τής έγκυμοσύνης. Όμως ή σωματική φροντίδα του παιδιού δέν είναι άρκετή. Αν πρόκειται να έρθει στόν κόσμο ένα πνευματικό όν, οι γονείς (και κυρίως ή μητέρα) πρέπει να προσεύχονται συνεχώς για τό παιδί τούς κατά τή διάρκεια τής έγκυμοσύνης, αναγνωρίζοντας ότι τό παιδί ανήκει τόσο στόν Θεό όσο και σ' αυτούς. Η μητέρα θά πρέπει να έξομολογείται και να κοινωνεί συχνά. "Ένα παιδί στήν ένδομητρια ζωή του δέν πρέπει να υπόκειται σέ βίαιους θορύβους ή άτμόσφαιρα, όπως αυτή πού δημιουργείται από διαπληκτισμούς ή από όρισμένες ταινίες. Οί σκέψεις και τά συναισθήματα τής μητέρας δημιουργούν τήν άτμόσφαιρα μέσα στήν όποία θά αναπτυχθεί τό μωρό. Η καρδιά τής πρέπει να ξεχει-

λίζει από ένα καλωσόρισμα αγάπης και προσευχής για τό νέο τής παιδί.

Μιά γυναίκα πού περιμένει παιδί είναι καλό να προσεύχεται στή Μητέρα του Θεού να εύλογηθεί ό καρπός και τής δικής της κοιλιάς. Η Μητέρα του Θεού είναι τό ιερό πρότυπο και ό οδηγός όλων τών παιδαγωγών, επειδή έφερε και άνέθρεψε τό θείο παιδί - τό άνέθρεψε στό δικό μας κόσμο, πάνω σ' αυτή τή γή.

Οί μαίες γνωρίζουν ότι τό νεογέννητο παιδί αναγνωρίζει τή φωνή του πατέρα του, επειδή τήν άκουγε κοντά στή μητέρα, όταν ακόμα βρισκόταν μέσα στήν κοιλιά της. Η στάση του πατέρα απέναντι στό παιδί, ακόμα και πριν από τή γέννησή του, και ή άτμόσφαιρα του σπιτιού είναι πολύ σημαντικές για τήν πνευματική ανά-

πτυξη του παιδιού.

Ό Χριστός είπε ότι όταν γεννηθεί ένα παιδί, ή μητέρα ξεχνάει τούς πόνους της «διά τήν χαράν ότι έγεννήθη άνθρωπος εις τόν κόσμο» (Ίωάν. 16, 21).

Τά λόγια Του δείχνουν ότι για τόν Ίδιο τόν Θεό ή γέννηση του κάθε παιδιού είναι ένα γεγονός: κάθε πρόσωπο είναι στά μάτια του Θεού μοναδικό, είναι ένας «άλλος», ένα «έσύ».

"Ένας γέροντας συμβούλεψε κάποια μητέρα ή όποία σύντομα θά γεννούσε να βάλει μία πνευματική σφραγίδα στό παιδί λέγοντας τήν προσευχή του Ίησού κατά τή διάρκεια τής παραμονής της στό νοσοκομείο, ακόμα και τήν ώρα του τοκετού.

(Από τό βιβλίο τής Άδελφής Μαγδαληνης τής Ίερās Μονής Τιμίου Προδρόμου Essex Άγγλιας «Σκέψεις για τά παιδιά στήν Όρθόδοξη Έκκλησία σήμερα», Έκδόσεις Μυθονία, σελ. 23-25).

Επιμέλεια:

Γεώργιος Ζωγραφίνης, θεολόγος